วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก Journal of Thai Traditional & Alternative Medicine
ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๐ Vol. 5 No. 1 January-April 2007

บทความพิเศษ

ประวัติกรณีคริสโตเฟอร์*

เลิศศิริร์ บวรกิตติ†
นันทรัตน์ เจริญกุล‡

คริสโตเฟอร์ เป็นเด็กนอกสมรสอเมริกันเชื้อสายแอฟริกัน ซึ่งพบว่ามีสายตาผิดปรกติตั้งแต่คลอด และสายตาเริ่มเสื่อมเรื่อยมาจนกระทั่งตาบอดสนิทเมื่ออายุ ๗ ขวบ. บิดาของคริสโตเฟอร์ทิ้งครอบครัวไปก่อนที่เขาเกิด และหลังคลอดแล้วมารดาก็ทิ้งเขาไว้ที่โรงพยาบาล. คริสโตเฟอร์จึงถูกส่งเข้าไปอยู่บ้านเด็กกำพร้า ซึ่งเป็นสถานที่ที่เขาใช้ชีวิตวัยเด็กตลอดมา.

เขาได้รับการผ่าตัดแก้ไขสายตาหลายครั้ง ไม่เคยประสบผล ทำให้เขาติดอยู่กับความรู้สึกไม่ศรัทธาแพทย์.

นางมิลเลอร์ มารดาเลี้ยงของคริสโตเฟอร์ ให้การดูแลเขาเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามเธอเป็นคนหัวรั้น พูดมาก แต่ไม่ค่อยอธิบายสิ่งต่าง ๆ แก่ลูก ๆ. คริสโตเฟอร์จำได้ว่าเขาถูกนำไปโรงพยาบาลโดยไม่ได้รับการบอกเล่าเลย เขารู้เรื่องต่อเมื่อเขานอนอยู่บนเตียงพยาบาล มีผ้าพันรอบดวงตาของเขา. นางมิลเลอร์มาเยี่ยมเสมอพร้อมของเล่นและลูกอม แต่ไม่เคยอธิบายว่าทำไมเขามาอยู่โรงพยาบาล หรือว่าแพทย์จะทำอะไรกับเขา.

การเติบโตในย่านฮาเล็ม นครนิวยอร์ก, พร้อมกับเด็กกำพร้าชาย ๓ คน และเด็กกำพร้าหญิง ๒ คน ทำให้คริสโตเฟอร์ต้องเรียนรู้ที่จะปกปักรักษาตัวเอง. ภายในบ้านเขาต้องตกเป็นเป้าทารุณกรรมอยู่เสมอจากพี่ชายที่มักขุ่นเคือง. ขณะที่อยู่ในถนนตรอกซอกซอยย่านคนชั้นต่ำ เขาต้องคอยป้องกันตัวและปกป้องน้องสาวทั้ง ๆ ที่ตาก็ไม่สามารถมองเห็นอะไร. น้องสาวของเขาคนหนึ่งเล่าว่า คริสโตเฟอร์เป็นพี่ชายที่ปกป้องคุ้มครองดีอย่างไร "เมื่อเขาจับผู้ที่กวนใจฉันได้ เขาจะบีบคอผู้นั้นจนหน้าเขียวทีเดียว".

ความก้าวร้าวรุนแรงของคริสโตเฟอร์ผิดปรกติสำหรับคนตาบอด โดยทั่วไปคนตาบอดมักเพียงบ่นและไม่เริ่มก้าวร้าวก่อน. เมื่อเจ้าหน้าที่ดูแลเด็กไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดีกับเด็กดุร้าย ดื้อรั้นและก้าวร้าวคนนี้ จึงคัดเขาออกจากทุกหลักสูตรการศึกษาและส่งตัวไปเข้าโรงเรียนสมาคมสงเคราะห์ชาวยิว ที่เป็นคลินิกจิตเวชสำหรับคนตาบอด. ที่นั่น คริสโตเฟอร์ตอบสนองดีต่อการดูแลที่อบอุ่น. เขาผูกพันกับครูของเขามาก จนสามารถเรียนอักษรเบรลล์ และมีความประพฤติดีขึ้น.

ข้าพเจ้ามาเริ่มทำงานศิลปกรรมบำบัดที่โรงเรียนสมาคมสงเคราะห์แห่งนี้เมื่อคริสโตเฟอร์มีอายุ ๑๒ ปี พบว่าคริสโตเฟอร์เป็นผู้มีการรับรู้ด้านการสัมผัสที่ดีเยี่ยม มีความจำดี มีพรสวรรค์ในการทำงานสูงมาก และมีความสนอกสนใจด้านการปั้นเป็นพิเศษ. ช่วงแรก ๆ งานของเขาถูกครอบงำด้วยเนื้อหาของความก้าวร้าว. เขาปั้นสัตว์ป่าประเภทที่ต่อสู้ป้องกันตัวเก่งกาจจำนวนมาก งานชิ้นเยี่ยมยอดของเขาคือรูปปั้นแรดสามเขาขนาดใหญ่.

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ครอบครัวของเขาย้ายออกจากย่านฮาเร็มไปอยู่บ้านครอบครัวเดี่ยวในบร๊องซ์. ที่นั่นชีวิตความเป็นอยู่รุนแรงน้อยลง คริสโตเฟอร์เกิดความสนใจนกป่าที่ส่งเสียงขับร้องในสวนหลังบ้าน. เขาใช้ดินเหนียวเซรามิกปั้นต้นไม้ที่กิ่งก้านให้นกพักพิงทำรัง ๖ คู่. ความรักของเขาที่มีต่อนกได้ทำให้เกิดประติมากรรมนกกระสาสีน้ำเงินสูงถึง ๕ ฟุต.

คริสโตเฟอร์ออกจากโรงเรียนสมาคมสงเคราะห์เมื่ออายุ ๑๔ ปี จากปัญหาในโรงเรียน ที่เขาดื้อดึงขัดขืนไม่ปฏิบัติตาม

---

*แปลและเรียบเรียงจาก Art as Therapy. Collected Papers รวบรวมโดย Edith Kramer (บทที่ ๑๒ "Case history of Christopher") พิมพ์โดย Athenaeum Press, Gateshead, Tyne and Wear, Great Britain; 2000. p. 138-145.

†คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
‡คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

กฎระเบียบและวิธีการสอน โดยเฉพาะเขาไม่พอใจกับชั้นเรียนประติมากรรมสำหรับคนตาบอดที่จำกัดการเรียนให้หล่อรูปจากแม่พิมพ์. เขากลับไปอยู่ที่บ้านสร้างประติมากรรมหุ่นขี้ผึ้งของสัตว์แทน.

ชีวิตที่บ้านของคริสโตเฟอร์ยังคงยุ่งยาก นายมิลเลอร์ตายก่อนลูกชายของเขาเข้าวัยรุ่น นางมิลเลอร์ผู้มารดาเป็นผู้ช่วยพยาบาลที่ขยันขันแข็งแต่ก็ไม่สามารถควบคุมลูกชายของเธอได้ ลูกชายเกกมะเหรกและติดยา คอยข่มขู่รีดไถแม้กระทั่งมารดา. บรรดาลูกสาวแม้ไม่เหลวแหลกขนาดนั้น คนโตได้ให้กำเนิดทารกหญิงที่ต้องเลี้ยงดูเองโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากพ่อของเด็ก. ครอบครัวอยู่ได้ด้วยเงินจากส่วนที่รับเลี้ยงคริสโตเฟอร์ แต่คริสโตเฟอร์เองกลับไม่ได้รับสถานภาพที่ดี เขาอยู่อย่างไม่มีความสำคัญเหมือนเดิม บ่อยครั้งที่เขาถูกกระทำทารุณและไม่ค่อยได้อาหาร. อย่างไรก็ตาม คริสโตเฟอร์จะปฏิเสธทุกครั้งเมื่อนักสังคมสงเคราะห์จะหาครอบครัวที่ดีให้ เพราะสำหรับเขาแล้วนางมิลเลอร์คือมารดา และเขาตั้งใจจะออกจากบ้านนี้ไปก็ต่อเมื่อเขาสามารถมีบ้านของตนเอง.

ในช่วงชีวิตลุ่ม ๆ ดอน ๆ ในโรงเรียนของคริสโตเฟอร์ ข้าพเจ้าไม่เคยละทิ้งเขาเลย. เมื่อออกไปอยู่บ้าน เขาทำงานประติมากรรมหุ่นขี้ผึ้งสัตว์ต่อไปเรื่อยๆ และโทรศัพท์ปรึกษางานกับข้าพเจ้าเสมอ ๆ. เมื่อเขามีอายุ ๑๗ ปี เขาได้รับสุนัขนำทางทำให้เขาสามารถออกไปไหนมาไหนได้ ข้าพเจ้าจึงเชิญเขามาที่ห้องทำงานศิลป์ของข้าพเจ้าในช่วงเย็นทุกวันเสาร์ที่ ๒ เพื่อทำงานประติมากรรมด้วยกัน. เราเริ่มด้วยอาหารมื้อเย็นที่เต็มอิ่มก่อนทำงาน. เขาทำงาน ๒ - ๓ ชั่วโมง แล้วกลับบ้านโดยรถไฟใต้ดิน.

ในช่วงนั้น คริสโตเฟอร์ เริ่มปั้นหุ่นศีรษะมนุษย์. จากผลงานของเขาทำให้เราได้ประจักษ์ถึงอัจฉริยะของคนตาบอดที่วิวัฒน์แนวคิดของตนเองให้สามารถสร้างรูปที่ทรงพลังเกินความเป็นจริงต่อคนตาดี (รูปที่ ๑) และเรายังได้เห็นความสามารถของคริสโตเฟอร์ในการผสมผสานประติมากรรมให้สมบูรณ์อย่างน่าประทับใจ ที่สามารถรับรู้เข้าใจได้ทั้งคนตาดีและคนตาบอด.

ตอนนี้คริสโตเฟอร์ได้เปลี่ยนไปถือศาสนา Pentecostal ซึ่งเขาได้รับ "มารดาแห่งจิตวิญญาณ" และได้อาศัยศาสนานี้ในการควบคุมอารมณ์ของเขา.

เขาต้องการประติมากรรมรูปหล่อศีรษะ ๓ ชิ้น ให้ตัวเขา

รูปที่ ๑ ประติมากรรมศีรษะมนุษย์เริ่มแรกของคริสโตเฟอร์

๑ ชิ้น, มารดาแห่งจิตวิญญาณ ๑ ชิ้น และสำหรับข้าพเจ้า ๑ ชิ้น. ในการนี้ข้าพเจ้าจึงสร้างแม่พิมพ์ยางเพื่อหล่อเพิ่มอีกหลายชิ้น.

คริสโตเฟอร์ ทำท่าหมดกำลังใจเมื่อจับสัมผัสรูปหล่อชิ้นแรกที่ข้าพเจ้าทำขึ้น บ่นว่า **มันไม่ถูกต้อง** ต้องแต่งอีกมาก. เขาชักกังวลว่าข้าพเจ้าจะคิดว่าเขาเป็น **"คนอกตัญญู"** ที่แสดงอาการอย่างนั้น. แต่ข้าพเจ้าได้ปลอบให้เขามั่นใจว่าการแสดงของเขาเป็นเอกลักษณ์ของศิลปิน *ที่ไม่เคยพอใจกับผลงานของตนเองเลย*. เนื่องจากหุ่นศีรษะดินเหนียวต้นแบบชิ้นเดิมยังอยู่ในสภาพที่ใช้ได้. ข้าพเจ้าจึงบอกให้คริสโตเฟอร์ทำต่อ และบอกว่าถ้าเขาปรับปรุงให้ดีขึ้นถูกใจ ข้าพเจ้าก็จะทำแม่พิมพ์ให้ใหม่. คริสโตเฟอร์เริ่มงานต่อ ได้ผลงานที่ดูแข็งแรงและดูดีกว่าชิ้นแรกอย่างชัดเจน (รูปที่ ๒).

เหตุการณ์นี้เป็นแบบที่พบเห็นกันทั่วไป คริสโตเฟอร์ปรับเปลี่ยนแก้ไขผลงานของเขาบ่อยครั้ง และมักปรับเปลี่ยนรุนแรงกับงานประติมากรรมของเขา แต่ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ แม้บางครั้งเป็นการกระทำที่รุนแรง เช่น เอามีดทำครัวปาดหน้าอกหุ่นรูปปั้นเปลือยออก และพูดว่า "ไม่ต้องห่วง", "ฉันจะสร้างหน้าอกที่ดีกว่านี้". ในชีวิตจริงของคริสโตเฟอร์ไม่ได้นุ่มนวลนัก แม้แต่ชะตากรรมของประติมากรรมที่สมบูรณ์ที่เขานำออกจากห้องศิลป์ไปแล้วก็เช่นกัน. เมื่อเขาเดือดดาลมาก ๆ เขาทำลายรูปหล่อหุ่นเปลือยสูง ๕ ฟุต

รูปที่ ๒ ประติมากรรมศีรษะมนุษย์ที่ปรับปรุงของคริสโตเฟอร์

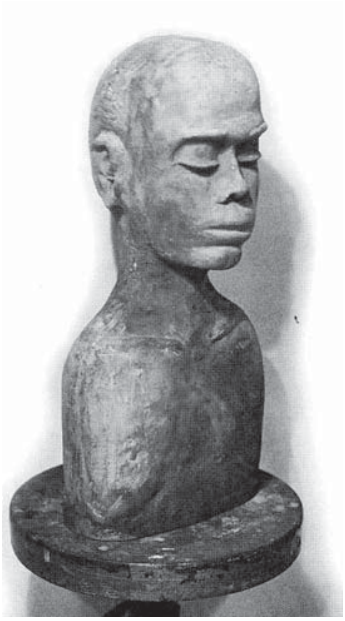

รูปที่ ๓ ประติมากรรมหุ่นตัวคริสโตเฟอร์ เมื่ออายุ ๗ ปี

๕ นิ้ว ที่เขาใช้เวลาทำถึง ๓ ปี และในพายุแห่งความเกลียดชังตัวเอง เขาทำลายหุ่นพลาสเตอร์ตัวเขาเองอายุ ๗ ปี (รูปที่ ๓). ในช่วงเวลา ๑๕ ปีที่เขาทำงานกับข้าพเจ้า เขาพยายามฆ่าตัวตาย ๑ ครั้ง เขาต้องประสบกับการครองคู่ที่ไร้ความสุข ต้องจบลงด้วยการแยกทางกัน.

เขาได้เฉียดใกล้กับความรุนแรงทางอารมณ์มาก จากการที่เขาเล่าว่าเขาได้แทงกระป๋องเปล่าซ้ำแล้วซ้ำอีกด้วยคีมจับน้ำแข็งเพื่อดูว่าเขาสามารถฆ่าคนได้หรือไม่ และแล้วเขาก็บอกว่าเขาไม่สามารถฆ่าใครได้. เนื่องจากปัญหาทางอารมณ์เขาพยายามไปรับจิตบำบัดหลายครั้ง แต่ไม่ได้ผล เขาจึงเลิกไปรักษา.

คริสโตเฟอร์ ไม่สามารถทนต่อการเรียนประติมากรรมแบบปรกติ แม้ว่าจะมีการจัดความสะดวกต่าง ๆ ให้เข้าเรียนร่วมกับนักเรียนสายตาดี. ทั้ง ๆ ที่แนวคิดทางประติมากรรมและรูปแบบทางศิลปะจะมาจากตัวเขาเอง แต่การทำงานของเขายังอาศัยการยอมรับและการให้กำลังใจจากข้าพเจ้า.

ในบรรดาผู้เชี่ยวชาญที่คอยให้ความช่วยเหลือเขา ข้าพเจ้าเป็นเพียงคนเดียวที่เขายอมรับ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าข้าพเจ้าให้ความรู้สึกแก่เขาในฐานะศิลปินไม่ใช่เป็นผู้ป่วย. ตัวเขาเองก็สงวนความสัมพันธ์นี้และหลีกเลี่ยงการเกิดปฏิกิริยาการส่งผ่าน (transference reactions) ดังที่เขาไม่เคยแตะใบหน้าหรือร่างกายของข้าพเจ้า นอกจากมือในเวลาที่เราทำงานร่วมกัน และครั้งหนึ่งที่เขาจับข้อเท้าของข้าพเจ้าเพื่อที่จะปั้นข้อเท้าของรูปปั้นเปลือย. คริสโตเฟอร์พาเพื่อนมาในชั่วโมงการทำงานบ่อย ๆ บางคนมีพรสวรรค์ด้านประติมากรรมมาก. เขาคอยดูแลเพื่อนให้ทำตัวเป็นที่นับถือ และประพฤติตัวดี.

ภายใต้กรอบการทำงานนี้ ทำให้มีความเป็นไปได้ที่จะทำให้ประเด็นต่าง ๆ มีความกระจ่าง. เรามีความเห็นว่าประติมากรรมของเขาแฝงไว้ด้วยความนุ่มนวลซึ่งเป็นบุคลิก

รูปที่ ๔ ประติมากรรมหุ่น “สตรีผู้นำ”

ด้านอ่อนโยนของเขา. เขามีแนวโน้มที่จะคบหาเพื่อนที่ประสบปัญหาชีวิตอย่างเดียวกับเขา. แต่นิสัยเช่นนี้ไม่ได้ช่วยบรรเทาปัญหาได้เลย เป็นเพราะว่าเมื่อแต่ละคู่ที่คบหากันมีความปรารถนาเช่นเดียวกัน ในที่สุดทั้งคู่ก็ยังคงสิ้นหวังเหมือนเดิม เพราะไม่มีอะไรที่จะสนับสนุนให้แก่กัน. คริสโตเฟอร์มีเพื่อนชื่อบ๊อบจากครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่น. บ๊อบให้การสนับสนุนและความเห็นอกเห็นใจชนิดที่คริสโตเฟอร์โหยหา จึงส่งผลให้มิตรภาพยั่งยืน.

ทั้งสองคนเคร่งศาสนา. จากบุคลิกที่มีเสน่ห์ คริสโตเฟอร์กลายเป็นนักเทศน์ธุดงค์ที่มีชื่อ. เขาและบ๊อบที่เป็นช่างเครื่องยนต์ชั้นเยี่ยมได้เดินทางไปด้วยกันทั่วสหรัฐฯ. เขาหาเงินได้มากพอที่จะจ่ายเงินเดือนให้บ๊อบและค่าบำรุงรักษารถยนต์และบ้านในเท็กซัส. ภาระงานนักเทศน์ทำให้คริสโตเฟอร์มีโอกาสน้อยที่ให้สำหรับงานประติมากรรม.

ในช่วงที่เขามาพักอาศัยในนิวยอร์กระยะหนึ่ง คริสโตเฟอร์แวะมาที่บ้านของข้าพเจ้าและปั้นหุ่นขี้ผึ้ง "สตรีผู้นำ (prophetess)" (รูปที่ ๔). ศักยภาพทางประติมากรรมของเขายังไม่ลดลงเลย.

ตลอดชีวิตวัยรุ่นและวัยหนุ่มของคริสโตเฟอร์ เขาใช้**ศาสนา**และ**ศิลปะ**ส่งเสริมซึ่งกันและกัน. ด้วยความเคร่งครัดทางศาสนาที่หนักหน่วงไม่ยอมรอมชอม ทำให้เขาได้รับโครงสร้างและอำนาจควบคุม ในขณะที่ศิลปะให้อิสรภาพทางความรู้สึกภายใน และความภูมิใจในความสำเร็จที่มั่นคง.

ความสำเร็จในชีวิตไม่สามารถชดเชยความรู้สึกไม่สมบูรณ์พร้อมจากความพิการทางสายตาได้ หรือแม้แต่ความรักและการได้รับความนิยมนับถือในช่วงท้ายของชีวิต ก็ไม่สามารถเยียวยาบาดแผลทางอารมณ์ที่ได้รับในวัยทารกและวัยเด็กได้. คริสโตเฟอร์ไม่สามารถเปลี่ยนสภาพการณ์ความพร่องให้เป็นทรัพย์สมบัติ. ข้าพเจ้าได้บอกคริสโตเฟอร์ว่าการตาบอดของเขาเป็นสมบัติมีค่าต่อการทำงานประติมากรรม ที่ทำให้งานประติมากรรมของเขามีบางสิ่งบางอย่างพิเศษที่รับรู้สึกได้โดยสัมผัส ที่ไม่มีประติมากรตาดีใดที่สามารถทำได้. ทางสำนักศาสนาประกาศว่าความพิการทางสายตาของคริสโตเฟอร์ได้ประสาทแสงสว่างที่มีคุณค่ายิ่งอยู่ภายในตัวเขา.

วิจารณ์

โดยประสบการณ์ของนักศิลปกรรมบำบัด จะต้องเคยสัมผัสผู้ป่วยที่มีพรสวรรค์โดดเด่นทางศิลปะ และเกิดความรู้สึกต้องการช่วยประคับประคองเป็นพิเศษเกินกว่าภาระหน้าที่ปรกติ. สำหรับกรณีคริสโตเฟอร์ที่มีแววนักประติมากรรม ข้าพเจ้าเต็มใจอุทิศเวลาให้ และได้ทำตัวเป็นประติมากรที่มีความสามารถ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วตัวเองยังด้อยทักษะในงานนี้. ในขณะเดียวกัน ข้าพเจ้ายังต้องปฏิบัติหน้าที่บำบัดเพื่อล้อมสกัดการถ่ายโอนความรู้สึกของเขาไปยังผู้บำบัด (transference) และความรู้สึกโต้กลับจากผู้บำบัด (countertransference), หรือสามารถยอมรับพฤติกรรมทำลายล้างและการทำร้ายตนเองของเขาได้. แต่แล้วข้าพเจ้าต้องหยุดทำตนเยี่ยงนักบำบัดให้เกียรติเขาเยี่ยงนักเรียนไม่ใช่ผู้ป่วย มิฉะนั้นข้าพเจ้าก็จะสูญเสียเขาไป. อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าต้องคอยตื่นตัวต่อความนึกคิดในส่วนลึกของเขา โดยไม่หยิบยื่นความช่วยเหลือด้านอารมณ์ที่เกินขอบเขตความสัมพันธ์ของเรา.

ในกรณีคริสโตเฟอร์ที่นำเสนอในบทนี้ ได้ช่วยให้ตระหนักชัดว่า **"ศิลปะเพื่อการบำบัด"** หรือ **"ศิลปกรรมบำบัด"** มีบทบาทอย่างไร.

Abstract

Case History of "Christopher"

Lertsiri Bovornkitti*, Nuntharat Charoenkul†

**Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University, Chonburi Province, †Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok*

This paper is an edited, transcribed version of the article (chapter 12) in Edith Kramer's book entitled "Art as Therapy". It describes art in the context of therapeutic means for blind persons, elaborated by a case history of a blind patient, named Christopher, who gained eminent benefit from Kramer's practice. The case history represents a critical viewpoint on the value of art therapy for the blind.

Key words: **case history, art therapy, blindness**